

YÖK ENFORMATİK MİLLİ KOMİTESİNİN GÖREVLERİ VE TÜRKİYE'DE UZAKTAN EĞİTİM

Prof. Dr. Asaf Varol
YÖK Enformatik Milli Komitesi Üyesi
(Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı)

1. GİRİŞ

İletişim araçlarının gelişmesi sayesinde son yıllarda uzaktan eğitim kavramı sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye’de 1990’lı yılların başında toplumun büyük bir kesimi İnternet’ten habersizdi. 1995’li yıllarda tele konferans, video konferans, uydu yayıncılığı kavramlarını, ancak konu ile ilgilenenler anlayabiliyordu. Günümüzde ise yazılı ve görsel basında sık sık bu teknolojiler üzerinde konuşulabilmektedir.

Dünyadaki gelişmiş ülkelerin bir çoğu sanal ortamları kullanarak uzaktan eğitim vermekteler. Bu bağlamda Yüksek Öğretim Kurulu, ülkemizde sanal eğitimi canlandırmak ve yaymak amacıyla 14 Aralık 1999 tarihli ve 23906 sayılı Resmi Gazetede “Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği” yayımlamıştır (Resmi Gazete, 1999).

Üniversitelerarası iletişim ve bilgi teknolojilerine dayalı uzaktan yapılan ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitiminin amaçları:

- Üniversitelerin eğitim-öğretim olanaklarının paylaşılmasını sağlayarak üniversiteler arasında akademik yardımlaşmayı kolaylaştırmak,
- Bilgi ve İletişim teknolojilerinin sağlandığı etkileşimli ortam, çoklu ortam olanakları ve sınırsız bilgiye ulaşabilme özellikleri sayesinde eğitimin etkinliğinin artırılması,
- Yükseköğretimi yeni öğrenci kitlelerine yaygınlaştırmak ve verimini artırmaktır (Resmi Gazete, 1999).

Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim çalışmalarını yürütmek amacıyla 1 Mart 2000 tarihli ve 23980 Sayılı Resmi Gazetede “Enformatik Milli Komitesi Yönetmeliği” yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 2000).

Enformatik Milli Komitesi’nin amacı, yükseköğretim kurumlarında iletişim ve bilgi teknolojilerine dayalı uzaktan eğitim ve enformatik alanlarında, Eğitim-öğretim olanaklarının planlanması ve eğitim etkinliğinin artırılması amacıyla, Üniversitelerle işbirliği içinde araştırma, inceleme ve değerlendirmeler yaparak Yükseköğretim Kuruluna önerilerde bulunmaktır (Resmi Gazete, 2000).

Enformatik Milli Komitesi toplam 18 üyeden oluşmaktadır. Üyelerin hangi kurumlardan seçilmesi gerektiği Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Enformatik Milli Komite Üyelerinin Sayısı ve Seçim Şekli

Kurumu/Birimi	Üye Sayısı	Açıklama
Yükseköğretim Kurulu	2	YÖK Genel Kurulu'nca belirlenir
Üniversiteler (Bilişim alanından)	14	YÖK Genel Kurulu'nca belirlenir
Türk Telekomünikasyon A.Ş.	1	Üst düzeyde yetkili
TÜBİTAK Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM)	1	Üst düzeyde yetkili

1.1. Enformatik Milli Komitesinin Görevleri

Komitenin görevleri aşağıda gösterilmiştir.

- Yükseköğretimde enformatik (bilişim) alanında, eğitim, öğretim ve altyapı konusunda ilkeleri belirlemek, stratejik planlamalar yapmak ve Yükseköğretim Kuruluna sunmak.
- Üniversitelerce yapılan çalışmaları izlemek, değerlendirmek, koordine etmek ve Yükseköğretim Kuruluna önerilerde bulunmak.
- Enformatik ve uzaktan eğitim alanında faaliyette bulunan yurt içi, yurt dışı kamu ve özel kesim kuruluşları ve yükseköğretim kurumları arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak.
- “Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği” nin Enformatik Milli Komitesi'ne verdiği görevleri yerine getirmek.
- Enformatik ve uzaktan öğretim alanlarında çalışmalar yapan yükseköğretim kuruluşlarına ve mensuplarına, çalışmalarında yardımcı olmak, Komite ve Yükseköğretim Kurulu kararlarıyla projeler vermek, projeleri izlemek ve proje sonuçlarının ülke çapında etkili bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak.
- Enformatik ve uzaktan öğretim alanlarında çalışma yapan, kişi ve kuruluşların, Komite ve Yükseköğretim Kurulunca onaylanmış projeler kapsamında olmak kaydıyla, yurt içi ve yurt dışında yapacakları, toplantı, temas ve kısa süreli çalışmalarına destek sağlamak.

Uzaktan öğretim ve enformatik kapsamında, Yükseköğretim Kurulu tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır (Resmi Gazete, 2000).

1.2. Enformatik Milli Komitesinin Üyeleri ve Toplantıları

Enformatik Milli Komitesi üyeleri ve mensubu buldukları kurumlar **Tablo 2**'de verilmiştir.

Tablo 2: YÖK Enformatik Milli Komitesi Üyeleri ve Mensubu Bulunduğu Kuruluşlar

Adı Soyadı	Üniversitesi
Prof. Dr. Attila SEZGİN	YÖK Yürütme Kurulu Üyesi (Ayrıldı)
Prof. Dr. Barbaros GÜNÇER	YÖK Yürütme Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Neşe YALABIK	ODTÜ
Prof. Dr. Selahattin KURU	Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Önder ÖZKAZANÇ	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Ekrem ÖZKUL	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Metin DEMİRALP	İTÜ
Prof. Dr. Erol ARKUN	Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Ünal YARIMAĞAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Asaf VAROL	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Haldun AKPINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Talat CANTEZ	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. İhsan DERMAN	İstanbul Bilgi Üniversitesi
Doç. Dr. Ferda ALPASLAN	ODTÜ
Doç. Dr. Mine KALKAN	İTÜ
Doç. Dr. Bülent CELASUN	GATA
Doç. Dr. Tuğrul YILMAZ	TÜBİTAK (ULAKBİM)
S. Vedat KARAASLAN	TELEKOM

Enformatik Milli Komitesi bugüne kadar 14 ayrı toplantı yapmıştır (**Tablo 3**). 2000 yılı içerisinde 10 ve 2001 yılı içerisinde de bugüne kadar dört toplantı yapılmıştır. 2001 Yılı içerisinde toplantı sayısının azalması, başlangıçta yaşanan heyecanın zamanla azaldığı ve çalışmaların arzu edilen bir düzeyde seyretmediğinin işaretidir.

Tablo 3: Enformatik Milli Komitesi Toplantı Tarihleri ve Yerleri

Toplantı Nosu	Toplantı tarihi	Yeri
1	17 Ocak 2000	YÖK
2	18 Şubat 2000	YÖK
3	31 Mart 2000	YÖK
4	28-29 Nisan 2000	Anadolu Ü.
5	26 Mayıs 2000	YÖK
6	20 Temmuz 2000	YÖK
7	04 Eylül 2000	YÖK
8	18 Eylül 2000	YÖK
9	20 Ekim 2000	YÖK
10	08 Aralık 2000	YÖK
11	23 Şubat 2001	YÖK
12	04 Mayıs 2001	YÖK
13	22 Haziran 2001	YÖK
14	21 Eylül 2001	YÖK

Enformatik Milli Komitesinin 18 Şubat 2000 tarihinde yapılan toplantısında önemli iki karar alınmıştır. Bunlardan biri “Enformatik Milli Komitesi Yönetmeliğine” son şeklini vererek 1 Mart 2000 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmasının sağlaması, diğeri ise 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun ile ilgili yasal engelleri ortadan kaldırmak için aldığı kararın, YÖK Başkanı tarafından Milli Eğitim Bakanlığı’na yasadaki uzaktan eğitimi engelleyen maddelerin değiştirilmesi amacıyla yazılan yazıdır. Çünkü, 14 Aralık 1999 tarihli ve 23906 sayılı Resmi Gazetede Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından “Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliğinin” 2. maddesinde derslerin radyo bağlantılı verilebileceği ve bu amaçla televizyonun da kullanılabilmesi belirtilmektedir.

Maalesef bu madde 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun ile çelişmektedir. Mevcut yasa gereğince Üniversitelerimizden herhangi birisinin, yerel radyo veya televizyon birimi kurarak uzaktan eğitim vermesi mümkün değildir. 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun; üniversitelerimizin yerel istasyonlar kurarak radyo ve televizyon yayınları yapmasını engellemektedir.

Kanunun 29. maddesinin ikinci paragrafında “Özel radyo ve televizyon kuruluşları anonim şirket olarak kurulur.....” ifadesi yer almaktadır. Yani bir üniversite eğer bölgesel veya mahalli düzeyde uzaktan eğitim amacıyla özel bir radyo ve televizyon kurmak isterse, önce bir anonim şirket oluşturması gerekecektir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi kişilerin bir anonim şirketin kurucuları arasında yer almaları mümkündür, ancak anonim şirketin yöneticisi olamazlar. Bunun anlamı şirketin üyelerinden birisinin mutlaka 657’nin dışında olması demektir. Radyo ve Televizyonla ilgili tüm donanım üniversitenin malzemesi olacak ve üyeleri üniversite

mensupları da olsa neticede şirketin üniversite ile hiçbir yasal bağı olmayacaktır. Kaldı ki Anonim Şirketin Yöneticisi de memur olamayacağına göre, üniversiteye ait malzemeler ancak bir protokolle şirkete devredilebilecektir. Hiçbir rektör, radyo veya televizyon yayını yapabilmek için üniversitesine ait malzemeleri, üniversitesi ile ilgisi olmayan bir şirkete protokolle devretmesi riskine girmeyecektir. Sonuç olarak 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanununun 29. maddesi, üniversitelerin yerel radyo ve televizyon birimleri kurmalarını kesinlikle engellemektedir.

3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanununun 3/1 maddesi Kapalı Devre Televizyon Sistemini tanımlamaktadır. Buna göre, “Kapalı Devre Televizyon Sisteminin: Genel televizyon yayını dışında eğitim, öğretim, güvenlik ve turizm gibi belirli amaçlar için bir bina dahilinde veya birbiri ile ilişkili binalar grubunda kullanılan kablolu televizyonu” kastettiği belirtilmektedir. Bu durumda uzaktan eğitim amaçlı televizyon yayını ancak biri birine bitişik binalar içerisinde yapılabilir sonucu çıkmaktadır.

Üniversitelerimizin uzaktan öğretim amacıyla yerel anlamda radyo ve televizyon birimleri kurmalarını sağlamak amacıyla İletişim Fakülteleri dekanları da ortak bir çalışma yürütmüşlerdir. Çünkü İletişim Fakültelerinin Radyo Televizyon ve Sinema Bölümlerinin öğrencilerinin uygulama alanları için üniversitelerin bünyesinde yer alan yerel radyo ve televizyon birimlerinin yayın yapması gerekirdi. Bazı üniversitelerimiz yerel bağlamda radyo ve televizyon istasyonları kurmuş, ancak yasal olmayan bu yayınları zaman zaman kesintiye uğramış ve sonuçta tümünden kapatılmıştır.

TBMM’inde 7.6.2001 tarihinde kabul edilen 4676 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 10 maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmişti. “...Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna ait radyo ve televizyonlar ile Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Meteoroloji Radyosu, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Polis Radyosuna ulusal, bölgesel ve yerel, *radyo-televizyon bölümleri bulunan iletişim fakültelerine yerel bazda frekanslar ve kanallar ücretsiz olarak tahsis edilir...*”

Ancak 4676 sayılı kanun Cumhurbaşkanımız Sayın Necdet Sezer tarafından veto edilince, bu değişiklik yürürlüğe konulamamış ve bekleme süresine girilmiştir. 4676 sayılı kanununun 10. maddesi ileride aynen geçtiği takdirde, üniversitelerimizin uzaktan eğitim yapmasını engelleyen maddeleri de ortadan kalkmış olacaktır.

1.3. Enformatik Milli Komitesi Tarafından Akredite Edilen İlik Dersler

Enformatik Milli Komitesi 2000 yılı içerisinde Üniversitelere yaptığı duyurular sonrasında uzaktan eğitim yöntemi ile ders açarak sunucu olmak isteyen üniversiteleri ve ders almak isteyen istemci üniversiteleri saptamak amacıyla bir dizi faaliyetler sürdürmüştür. Sunucu olarak ders materyali hazırlanıp komiteye takdim edilen toplam 6 ders bulunmaktadır (**Tablo 4**).

Tablo 4: YÖK Tarafından Uzaktan Eğitim Amaçlı Akredite Edilen İlk Altı Ders

Üniversitesi	Dersin Kodu	Dersin Adı	Kredilendirme
ODTÜ	ODT-U210	C ile Bilgisayar Programcılığına Giriş	B
ODTÜ	ODT-U208	Java ile Bilgisayar Programcılığına Giriş	B
ODTÜ	ODT-U209	Veri Taban Yönetim Sistemleri	C
ODTÜ	MET-U903	Image Processing Algorithms	B
ODTÜ	MET-U201	Artificial Intelligence	B
Fırat Üniversitesi	ELB 414	Robotik	B

Enformatik Milli Komitesi devreye girdikten sonra Web'e dayalı uzaktan öğretim şeklinde verilmek üzere akredite edilen ders sayısının sadece altı olması, başlangıçta hedeflenen rakamın çok gerisinde kalmıştır. **Tablo 4**'de verilen derslerin beş tanesinin ODTÜ'ye ait olduğu görülmektedir.

2. TÜRKİYE'DE UZAKTAN EĞİTİM

1927 -1960 yılları arasında bu alanda tartışma ve öneriler oluşturma evresini oluşturmaktadır. Bu yıllarda okuma yazmanın haberleşme yolu ile yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. 1933-34 yıllarında mektupla öğretim kurslarının düzenlenmesi düşüncesi; 1950 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü çalışmaları; 1960 yılında orta dereceli meslek okulu mezunlarına üniversite olanağı sağlamak amacıyla mektupla öğretim yönteminin bu yıllarda dikkat çeken uygulamalarıdır (MEB Web Sayfaları).

1974 yılında YAYKUR (mektupla öğretim) diye adlandırılan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmen yetiştirme amaçlı sürdürülen faaliyetler, ülkemizde etkin uygulanmaya başlanan ilk uzaktan eğitim çalışmaları sayılabilir. Anadolu Üniversitesi'nde Açık Öğretim Fakültesi'ne dönüştürülen uygulama sonucunda değişik alanlarda Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile işbirliği şeklinde 1982 Yılı'ndan beri uzaktan eğitim yapılmaktadır (Kunç ve Varol, 1994; Varol, 1997a).

Bugün ülkemizde üniversitemiz aracılığı ile bazı uzaktan eğitim çalışmaları sürdürülmektedir. Bu çalışmalarda ön plana çıkan ve Enformatik Milli Komitesine müracaat edenlerle ilgili kısa bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.1. Anadolu Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

İngiltere'de 1968 yılında kurulan Açık Üniversite (Open University), lisans, yüksek lisans, doktora diploma derecelerinde uzaktan eğitim yapan bir üniversitedir. Lisans dereceleri (BA gibi), Araştırma dereceleri (Bphil, Mphil, PhD), Yüksek Lisans (MA, MBA, MSc) alınabilmektedir. Toplam 91 başlıkta (Bachelor of Laws, Computing and Mathematical Science, Humanities with Art History and Literature, Matural Science with Chemistry, Social Policy, Technology gibi) unvan verilmektedir. Bu üniversitenin sertifika programları da mevcuttur. Eğitim için radyo, televizyon, Internet, CD, video kaset, basılı dokümanlar vb. araçlar kullanılmaktadır (Varol, 1996).

1974 yılında Almanya’da kurulan Hagen Uzaktan Eğitim Üniversitesi, model olarak İngiltere’deki Açık Üniversiteyi almıştır. Hagen Uzaktan Eğitim Üniversitesi, işitsel ve görsel elektronik araçlar yardımı ile öğrencilerine hizmet götürmektedir. WDR Televizyonu’nun 3. Programında uydu üzerinden eğitim verilmektedir. Son yıllarda ders materyalleri için CD-ROM’lar hazırlanmakta ve öğrencilere gönderilmektedir. Lisans ve lisansüstü diploma programları yanında, sertifika programları da mevcuttur (Varol A. ve Varol N., 1999).

Anadolu Üniversitesi, İngiltere’deki Açık Üniversitesi ve Almanya’daki Hagen Üniversitesi modelini Türkiye’ye getiren üniversitemizdir. Açık Öğretim Fakültesi aracılığı ile 1982 yılından beri uzaktan öğretimi başarı ile sürdüren Anadolu Üniversitemiz, televizyon ile uzaktan öğretim modelini yakın zamanda Web tabanlı çalışmalarla da genişletmiştir. Televizyon yayınlarını Türkiye Radyo Televizyon Kurumuyla yaptığı işbirliği sayesinde yürütmektedir (Kunç ve Varol, 1994; Varol, 1997a).

Anadolu Üniversitesi Bilgi Yönetimi Önlisans programını Uzaktan Öğretim yöntemi ile yürütmektedir. Bilgi Yönetimi Önlisans Programı iki yıllık eğitim-öğretim sunmakta ve toplam 16 dersi içermektedir. Bir bakıma Microsoft firmasının yürütmekte olduğu MOUS (Microsoft Office User Specialist) sertifika programlarına benzemektedir.

Türkiye’de modern bağlamda uzaktan öğretimi başlatan ilk üniversite kimliği taşıyan Anadolu Üniversitesi; televizyon, Web, video konferans vb sistemleri başarı ile uzaktan öğretim amacıyla kullanmaktadır. Öğrenci sayısı bakımından da dünyanın en büyük uzaktan öğretim veren üniversiteleri arasında yer almaktadır.

Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Radyo A, İnternet üzerinden radyo yayınları yapmaktadır (Anadolu Üniversitesi Web Sayfaları).

2.2. Fırat Üniversitesi’nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

Fırat Üniversitesi kaliteli bir uzaktan eğitim ve öğretim sürdürmek amacıyla üniversite bünyesinde yerel bir televizyon birimi kurma kararı; 25.03.1991 tarihinde Fırat Üniversitesi Araştırma Fonu’na “*Uydu Antenin Mikrobilgisayarlarla Yönlendirilmesi ve Yayın Aktarımı*” başlığını taşıyan bir proje sunarak, vermiştir. Yaygın öğretimi geliştirmek, daha çok sayıda bireylere eğitim imkanı sunmak, Elazığ halkının sosyo-kültürel yapısına katkı sağlamak vb amaçlarla 2 Ekim 1992’de başlatılan yerel televizyon yayınları, büyük bir beğeni kazanmış ve özellikle eğitim amaçlı hazırlanan programlar sayesinde Elazığ halkına hizmetler götürülmüştür.

Türkiye üniversitelerinin ilk yerel televizyonu olan Fırat TV; 1993 yılından buyana fazlaca ihtiyaç duyulan bilgisayar teknolojileri alanında gençler yetiştirmek amacıyla bilgisayar kullanımı ve programlama dillerini öğreten televizyon programları hazırlayarak sunmuştur. Sertifikaya yönelik düzenlenen bu programlara kaydolan öğrencilere, o dönemlerde üniversite tarafından bilgisayarlar kiraya verilmiş ve kursiyerler bilgisayarları programın sürdüğü dönem boyunca evlerinde tutarak ve televizyondan programları seyrederek uygulamalı uzaktan eğitim çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bu tür uygulamalar yıllar boyu başarı ile sürdürülmüş ve birçok gencimiz aldıkları eğitim sayesinde farklı iş yerlerinde istihdam edilmişlerdir (Varol ve Kunç, 1993a; Varol, 1993; Varol ve Kunç, 1993b; İsbir ve Varol, 1997).

Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) 1999 Aralık ayında başlattığı Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim çalışmaları sonucunda Fırat Üniversitesi elemanları tarafından “Robotik” isimli bir ders Web ortamına aktarılmış ve uzaktan eğitim programı çerçevesinde 2000-2001 öğretim yılı Bahar Döneminde

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine verilmiştir. 2001-2002 öğretim yılı güz döneminde de Sakarya Üniversitesi öğrencileri tarafından bu ders alınmaktadır. Robotik isimli bu dersin senaryosu, video çekimleri, görsel animasyonları, kurgusu ve diğer benzeri işlemlerinin tümü Fırat Televizyonu stüdyolarında hazırlanmıştır. Böylece Fırat Televizyonu, uzaktan eğitimin bir parçası olarak etkin bir biçimde kullanılmış olmaktadır.

1998 Ağustos'u ile birlikte Fırat Üniversitesi Rektörlüğünün Genel Koordinatörlüğünde Atatürk, Fırat, İnönü, Kafkas ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinin oluşturdukları "Ortak Girişim" aracılığı ile yürütülen ve GAP'tan sonra bölgedeki en büyük proje olan Doğu Anadolu Projesi (DAP) kapsamında, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversiteler arasında uzaktan eğitim sisteminin kurulmasının gerekliliği Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer almıştır.

Bu projenin Devletimizin en etkin birimleri arasında yer alan ve geleceğin planlarının yapıldığı kuruluşlarından biri olan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı'na Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında zikredilmesi, bölgenin eğitim problemlerinin ancak bu yöntemle çözülebileceği gerçeğinin sonucudur. Bölgedeki üniversiteler arasında video konferans sistemi kurularak uzaktan eğitimin yürütülebilmesi için televizyon, radyo, kamera, uydu yayıncılığı vb yeni teknolojilerin kullanılması zorunludur. Fırat Televizyonu bu sistemin önemli bir parçası olarak kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

13.04.1984 tarihinde kabul edilen "3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun" yürürlüğe girmesi ve bu kanunda eğitim amaçlı yerel televizyon birimlerinin üniversitelerce kurulması hususunun yer almaması yüzünden, Fırat Televizyonu için sıkıntılı günler başlamış ve birkaç kez televizyon yayınlarına son verilmesi için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'ndan, Elazığ Valiliğinden ve Elazığ Emniyet Müdürlüğü'nden uyarı yazıları alınmıştır.

Yerel yayın yapan Fırat Televizyonunun yayınlarını sürdürmeyeceği anlaşıldığından, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi binası içerisinde yeni bir proje hazırlanarak kapalı devre televizyon yayın sistemi kurulması kararlaştırılmıştır. 1999 yılı Mayıs ayında yapılan müracaat sonrasında, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 18.08.1999/35 nolu toplantısında alınan 5 nolu kararı çerçevesinde üniversitemize kapalı devre yayın izni vermiştir.

Fırat Televizyonu ve kapalı devre yayın sistemi biri birinden farklı sistemlerdi. Kapalı Devre TV Sisteminin amacı, stüdyoda anlatılan bir dersin, aynı zamanda dört ayrı laboratuardaki öğrenciler tarafından veya tam tersine bir laboratuarda yapılan bir uygulamanın aynı anda diğer üç laboratuarda ve stüdyoda bulunan öğrenciler tarafından seyredilebilmesini sağlamaktır.

Radyo Televizyon Üst Kurulu İzin ve Tahsisler Daire Başkanlığının 15.05.2001 tarih ve A.01.1.RTÜ.0.03.02.01/0787-745-3552 sayılı yazısına istinaden 034 numaralı "Kapalı Devre Televizyon Sistemi Kurma ve İşletme İzin Belgemiz" iptal edilmişti. Oysa Kapalı Devre Televizyon ile yerel yayın yapan Fırat Televizyonu ayrı sistemler olup, birbirini ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktaydı.

Fırat Televizyonu yayınları Rektörlüğümüzce 18.05.2001 tarihinde durdurularak, bu durum Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na yazılı bildirilmişti. Bu arada kapalı devre TV yayınlarımız da, "Kapalı Devre Televizyon Sistemi Kurma ve İşletme İzin Belgemizin" geri istenmesi yüzünden aynı tarihte durdurulmuştu.

19.09.1997 tarih ve 23115 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulunun 97/9930 sayılı kararı ile Fırat Üniversitesi bünyesinde İletişim Fakültesi'nin kurulması kararlaştırılmıştır. Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi 2001-2002 eğitim ve öğretim yılında ek kontenjanla "Radyo Televizyon ve Sinema Bölümüne" ilk olarak öğrenciler almıştır. İletişim

Fakültelerinin “Radyo Televizyon ve Sinema Bölümlerinin” amacı, yerel ve ulusal görsel medya için spiker, program yapımcısı, haber program koordinatörü, kameraman, film ve kurgu operatörü vb elemanlar yetiştirmektir. Çağdaş iletişim teknolojilerini kullanabilen elemanlar yetiştirmenin ön koşulu, uygulamalı eğitim yapmaktır.

Fırat Televizyonu kapalı devre yayınlarını sürdürmektedir. Ancak 18 Mayıs 2001 tarihinden beri yayınları durdurulan FIRAT TV yayınlarını yeniden başlatmak için de 4676 sayılı kanunun tekrar meclise gelmesi ve kanunlaşmasını beklenmektedir.

2.3. ODTÜ’de Uzaktan Eğitim Çalışmaları

1997’de Web üzerinden uzaktan eğitim çalışmalarını başlatmak amacıyla ODTÜ bünyesinde Enformatik Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitü ilk olarak üniversitemizde Enformatik Bölümlerinin kurulması çalışmalarının başlatılması için YÖK’e bir proje sunmuştur. Proje kapsamında Web üzerinden sertifikaya yönelik bilişim alanında dersler açılmış ve bazı üniversitelerden öğretim elemanları sertifika programlarını izlemişlerdir. Bu derslerin uygulamalarının bir kısmı yüz yüze eğitimle yoğun program uygulanarak ODTÜ’de gerçekleştirilmiş, ancak programın devamı uzaktan öğretim biçiminde yürütülmüştür.

ODTÜ 1997’de Enformatik Enstitüsünü kurarak, bilahare üniversitemizde Enformatik Bölümlerinin kurulmasını sağlamışlardır. Bu amaçla da üniversitelerdeki elemanlar için uzaktan öğretim yöntemi ile bu derslerin bazılarını sertifika programı olarak açmışlardır.

O dönemlerde YÖK Yürütme Kurulu üniversitelerde Enformatik Bölümlerinin açılmasını zorunlu kılmış, ancak birçok üniversite alt yapı ve donanım eksiklikleri yüzünden enformatik bölümlerini kuramamışlardır. Enformatik Bölümlerini kurup bu bölümlerini ileri düzeyde devreye alan ilk üniversiteler arasında Fırat, Sakarya, İnönü üniversitelerini sayabiliriz.

Enformatik Bölümlerinin amacı; değişik disiplinlerden gelen öğretim elemanların bilişim alanında çalışmalarını sağlamak, böylece bilişim teknolojilerinin her disiplin içinde etkin biçimde kullanılmasını sağlamaktır. Örneğin kimya bölümünde bilişim alanındaki bir dersi veren öğretim elemanı kimyacı olursa, bilgisayarın bu alanda nasıl kullanılmasının daha uygun olacağını, eğitimini tümünden bilgisayar alanında yapan bir mühendisten çok daha etkin öğretebilecektir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki başlangıçta belirlenen bu olgu çok değişik algılanmış veya algılanmak istenmiş ve Enformatik Bölümlerinin birer bilgisayar bölümü gibi faaliyet göstermelerine neden olunmuştur. Örneğin Enformatik Bölümü kurulmadan önce Fırat Üniversitesi bünyesinde Bilgisayar Öğretmenliği, Bilgisayar Mühendisliği, iki yıllık Bilgisayar Donanımı ve Bilgisayar Programı ve gene bilişim alanında Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi zaten bulunmaktaydı. Üniversitemizde bilahare Eğitim Fakültesi bünyesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü de kurulmuştur.

Bu bölümlerde görev alan öğretim elemanları genelde bilgisayar veya elektrik-elektronik bölümleri mezunları idi. Şu anda Fırat Üniversitesi Enformatik Bölümünün tüm elemanları da gene bilgisayar ve elektrik-elektronik bölümü mezunlarıdır. Sonuçta o kadar çok sayıda aynı alt yapı bilgisayar bölüm veya programları varken, aynı kökenden gelen elemanlarca Enformatik Bölümlerinin yeniden oluşturulması anlamsızdır. Bu yeni oluşum sonrasında bilgisayar bölümleriyle aynı özellikleri taşıyan yeni bir bölüm yaratarak eleman ve donanım potansiyelinin paylaşılmasının fayda sağladığı söylenemez.

1997'de ODTÜ İnternet üzerinden Radyo yayınları vermeye başlamıştır.

2.4. Bilkent Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

1996'da Bilkent Üniversitesi videokonferans sistemini kurarak, bazı derslerin ABD'den yürütülmesi denemelerini yapmıştır. Bu proje kapsamında New York Üniversitesi'nden bazı hocalar ders vermektedirler

Video konferans sisteminde karşılıklı interaktif çalışma yapmak mümkün olabilmektedir. Sınırlı sayıda ders, bu yöntemle yürütülmektedir.

2.5. Selçuk Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

1998'de Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi radyo ve televizyon yayınlarını başlatmıştır. Model olarak Fırat Üniversitesine benzemektedir. Yerel yayın yapan televizyon aracılığı ile bazı ortak kültür dersleri televizyon aracılığı ile yayınlanmaktadır.

Hem eğitim hem de Konya ilinin problemlerini bilimsel platformlarda ele alarak çözüm bulmaya çalışan televizyon, mevcut yasanın (3984 sayılı yasa) kurbanı olarak zaman zaman yayınlarını durdurmak zorunda kalmıştır. Fırat Üniversitesi gibi 4676 sayılı kanunun bir an önce yasallaşmasını beklemektedir.

Büyük şehirlerimizde yer alan Üniversitelerimizin bazıları zaman zaman radyo ve/veya televizyon yayınları başlatmışlardır. Ancak RTÜK'ün uyarısı sonrasında kapatılmışlardır. Atatürk Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi İletişim Fakülteleri, radyo yayınları yapan Üniversitelerimiz arasında yer almışlardır. Diğer üniversitelerimizden bazıları da kısa dönemlerde deneme radyo yayınları yapmışlardır.

2.6. Sakarya Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

Sakarya Üniversitesi 1998'li yıllarda Enformatik Bölümlerine eleman yetiştirmek için ODTÜ tarafından düzenlenen sertifika programlarına eleman gönderen bir üniversitemizdir. Oluşan çekirdek bir gurubun yoğun çalışmaları sonrasında bu üniversitemizde Web tabanlı birkaç ders uzaktan eğitim için hazırlanmış ve Enformatik Milli Komitesi'nin onayına sunulmuştur. Bu derslerden iki tanesi ön elemeyi geçmiş olup, verilecek nihai karar aşamasına gelmiştir.

Diğer taraftan Sakarya Üniversitesi 2001-2002 eğitim ve öğretim yılında Bilgisayar Programcılığı ve Bilgi Yönetimi uzaktan öğretim ön lisans programlarını devreye sokmuştur. Bu çalışmalarıyla Sakarya Üniversitesi, ileriki yıllarda muhtemelen oluşturulması düşünülen Sanal Üniversitenin konsorsiyumunda yer almaya namzet önemli bir üniversite konumuna gelebilecektir.

2.7. Bilgi Üniversitesi'nde Sürdürülen Uzaktan Öğretim Çalışmaları

Bilgi üniversitesi Web tabanlı MBA (yüksek lisans) programının uzaktan eğitim şeklinde yapılması, Enformatik Milli Komitesinin 18.09.2000 tarihli 8. nci toplantısında kararlaştırılmıştır. 300 olarak belirlenen kontenjana 60-70 civarında öğrenci kaydolmuş ve program başarı ile sürdürülmektedir. Bir vakıf üniversitesi olan Bilgi Üniversitesi, bu faaliyeti ile uzaktan öğretimi resmi olarak başlatan ilk vakıf üniversitesi kimliğine sahiptir.

2.8. İstanbul Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Çalışmaları

18 Eylül 2000 tarihinde İstanbul Üniversitesi ile Harran Üniversitesi arasında video konferans ve broadcasting denilen tahta içeriğinin karşı tarafa aktarılması yöntemi kullanılarak uzaktan eğitim yapılmaktadır.

İstanbul Üniversitesi'nden verilen bir ders İnternet üzerinden Harran Üniversitesi'ndeki özel hazırlanmış sınıfta seyredilmekte, benzer şekilde İstanbul'daki sınıf ortamında tahtaya yazılan yazılar aynen Harran Üniversitesi'ndeki sınıfa gönderilmektedir.

Harran'da sınıfta bulunan öğrenciler İstanbul'daki ders hocasına soru yöneltebilmekte ve karşılıklı interaktif bir çalışma sürdürülebilmektedir.

2.9. Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Sürdürülen Uzaktan Eğitim Çalışmaları

1961 yılında MEB tarafından Mektupla Öğretim Merkezi kurularak öğretime başlamış, bu çalışmalar 1966 yılında Genel Müdürlük düzeyinde örgütlenerek sistem örgün ve yaygın eğitim alanında yaygınlaştırılmıştır.

1974 yılında Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi kurulmuştur. Bu girişim yerini daha sonra Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu'na bırakmıştır. Ancak, bu girişim de başarılı olamamıştır. 1983 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası ile Anadolu Üniversitesi bünyesinde bir Açık Öğretim Fakültesi açılmıştır. Bu fakülte, uzaktan eğitim konusunda öğretim, araştırma, yayın hizmetleri vermektedir.

1980 ve 1990'lı yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet veren Okul Radyosu ve TV Okulu örgün eğitimi desteklerken, isteyen herkese yaygın eğitim olanağı sağlamıştır.

MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde çağ nüfusu dışında kalan bireylere uzaktan eğitim veren kurumlar ise;

1992 yılında kurulan ve orta öğrenim diploması veren Açıköğretim Lisesi,

1997 kuruluşu, 1998'de öğretime başlayan ve 6., 7. ve 8. yıllarının öğretimini sunarak ilköğretim diploması veren **Açık İlköğretim Okulu**,

Elektrik tesisatçılığı sertifikası veren **Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu**'dur (MEB, Web Sayfası)

Fırat Üniversitesi ile MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü arasında yapılan bir protokol çerçevesinde, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nden 600 değişik alanda hazırlanan televizyon eğitim programları Fırat Televizyonunda gösterime girmiştir.

1996 ve 1998 yıllarında Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumlarını düzenleyen Milli Eğitim Bakanlığı, gelişmiş ülkelere ve Türkiye'den birçok uzaktan eğitim uzmanını Ankara'da buluşturmayı başarmıştır.

2.10. Meslek Lisesi Mezunlarının Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Alınması

4702 sayılı Kanununun 2. maddesi ile değiştirilen 2547 sayılı Kanununun 45. maddesi, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi (METEB) içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebileceği hükmünü getirmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunlarının meslek yüksekokullarına sınavsız yerleştirilebilmeleri için orta öğretim başarı puanları esas alınacaktır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı; 31.07.2000 tarih ve B.30.EÖB.0.00.00.03-06.02-1545-16339 sayılı yazısı ekinde “Meslek Yüksekokullarının Birinci Sınıflarının Uzaktan Öğretim Yöntemi İle Okutulması Projesini (Taslak)” Üniversite Rektörlüklerine göndererek görüş istemiştir. Taslak projeye göre Meslek Yüksekokullarının birinci sınıfları uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesi planlanmaktadır. Bu konudaki çalışmalar henüz sonuçlanmamıştır.

3. SONUÇ

Enformatik Milli Komitesinin çalışmaları sonrasında Türkiye’de Uzaktan Öğretim çalışmaları belirli bir düzen içinde yürütülmeye başlanılmıştır. Ancak bu komite ilk çalışmaya başladığında örneğin 1-2 yıl içerisinde en azından değişik üniversitelerinin ortak girişimi sayesinde bir sanal bölüm açılabilirdiği düşünülürdü. Bu tür çalışmaların çoğalmasının sonucunda da ABD’deki 52 üniversitenin ortak yürüttükleri NTU (National Technological University) yüksek lisans programlarının bir benzerinin lisans veya lisansüstü çalışmaları için Türkiye’de gerçekleştirilebileceği ümit edilmişti. Maalesef bu çalışmalar çok ağır gitmekte ve arzu edilen hızlanma sağlanamamaktadır. Engeller şöyle sıralanabilir:

- Enformatik Milli Komitesi, ders hazırlayan hocalara telif ücreti ödenmesi ile ilgili hazırlanmış olduğu yönetmeliği, bir türlü Maliye Bakanlığına bugüne kadar kabul ettirememiştir. Emeklerinin karşılığını alamayan öğretim elemanları, bu alanda çalışma yapılmasının karşılıksız kalmasının sonucu olarak bu tür çalışmaya girmek istememektedirler.
- Enformatik Milli Komitesine sunulan projeler çok titiz incelenmekte, büyük bir profesyonellikle hazırlanması istenmekte ve öğretim elemanlarının çalışmaları teşvik edileceğine, uygun olmadığı bildirilerek kısa yoldan red edilmektedir. Çalışmaları red edilen öğretim elemanlarının durumları, psikolojik olarak bu tür çalışmalar yapmak isteyenlerin de arzusunu kırmaktadır. Örneğin 2001 yılında 18 civarında web tabanlı dersler hazırlanmış ve bu derslerden sadece üç tanesi ön elemeyi geçebilmiştir. Oysa her projede eksikliklerin ne olduğu belirtilerek bu çalışmaları yapanlardan düzeltme istenseydi, çalışmayı yapan öğretim elemanları teşvik edilmiş olurdu.
- Üniversite rektörlükleri konu ile ilgili yeterli çalışmaları yapmamış, sadece YÖK’ten gelen uzaktan eğitim ile ilgili yazıları fakültelere/yüksekokullara iletmekle yetinmişlerdir. Dolayısıyla öğretim elemanları konunun önemini ciddiye almamışlardır. Oysa rektörlükler kendi bünyelerinde Uzaktan Eğitim Komisyonları kurarak uzaktan eğitim çalışmalarını teşvik edici seminerler düzenleyerek, kendi öğretim elemanlarını motive edebilirlerdi. Bu bağlamda 1-2 Aralık 2001 tarihleri arasında Üniversite rektörlerine yönelik olarak bir Uzaktan Öğretim çalıştayının (Workshop) düzenlenmesinin kararlaştırılması, önemli bir gelişme sayılabilir.
- Ülkemizdeki birçok üniversitenin bir araya gelerek, sanal bir üniversite kurması ve böylece değişik disiplinlerde lisans ve lisansüstü eğitimi yaygınlaştırması gerekir. Türkiye’deki İnternet alt yapısı, bu tür bir çalışmayı destekler niteliktedir. Bunu

sağlamanın yolu da her üniversite bünyesinde Uzaktan Öğretim Birimlerinin oluşturulmasıdır.

- Mevcut 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yayınları Hakkındaki Kanun, üniversitelerimizin radyo ve televizyonu uzaktan öğretim amacıyla kullanmalarını engelleyen maddeler (29.ncu madde) içermektedir. Bu kanunu değiştiren ve TBMM’inde 7.6.2001 tarihinde kabul edilen 4676 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu İle Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 10. ncu maddesinde “...Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna ait radyo ve televizyonlar ile Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Meteoroloji Radyosu, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Polis Radyosuna ulusal, bölgesel ve yerel, *radyo-televizyon bölümleri bulunan iletişim fakültelerine yerel bazda frekanslar ve kanallar ücretsiz olarak tahsis edilir....*” hükmünün aynen yasallaşması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Resmi Gazete, (1999). “Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği”, 14 Aralık 1999 tarihli ve 23906 sayılı **Resmi Gazete**

Resmi Gazete, (2000), “Enformatik Milli Komitesi Yönetmeliği”, 1 Mart 2000 tarihli ve 23980 Sayılı **Resmi Gazete**

İsbir, E., G.; Varol, A. (1997). “Distance Learning Goals of Fırat University”, **Distance Education**, Summer 1997: 42-44

Varol, A. (1993). “Televizyon Yayın Sistemi”, **Konutbirlik**, Sayı: 108, Nisan 1993: 22-23.

Varol, A.; Kuşç, Ş. (1993a) "Uydu Yayın Teorisi ve Fırat Televizyon Yayınları", **Fırat Üniversitesi Araştırma Fonu Proje Raporu (FÜNAP No.56)**.

Varol, A.; Kuşç, Ş. (1993b). “Fırat Televizyonu Yayın Sistemi”, **Fırat Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi**, Cilt:5, Sayı:1, S:118-131.

Varol, A. (1996). “Televizyon-Telekonferans ve İnternet Sistemlerinin Uzaktan Eğitim Amaçlı Kullanımı”, **Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, 12-15 Kasım, Bildiriler Kitabı: 659-667

Varol, A.; Varol, N. (1999). “Almanya’da Uzaktan Eğitim Üniversitesi”, **Uzaktan Eğitim**, 1998 Yaz 1999 Kış: 30-35